

I, eto, zar se takav život (gradski) može živeti bez otpora? I zato Simonovićeva knjiga peva, po negaciji, potrebu za buntom, svešču, entuzijazmom, energijom, ozarenjem, nadom. Baš nadom! *Gradski život* Simona Simonovića zagovara »revoluciju nade« (Erich From) u uslovima suprotnosti i dehumanizacije, vidljive najpre kašušenje i gašenje čovekovog životnog prostora u urbanoj sredini.

DANILO LOKAR: »TIMOVE IGRE«

»Cankarjeva založba«, Ljubljana 1977.

Piše: Denis Poniž

Lokarev spisateljski opus širok je i raznolik; svaka nova knjiga dopunjuje i iznova proverava svoi literarni rad, doneseci iznenadljiv i razmatranja vredan udeo u onome što nazivamo savremenom slovenačkom prozom. Lokarev spisateljski rad nije nikada, ni literarno-teorijski ni socijalno-društveno, bio smešten samo gde spada — medu najzanimljivije i najdublje slovenačke pokušaje u ostvarivanju modernih romaneskih oblika (retromana, romana, svesti, asocijativne proze). Takva je i knjiga novela *Timove igre*. U Lokarevim novelama prepliću se dve ravnine: na jednoj strani je svet otvoren za sudsbine malih, sićušnih, nepovriličnih događaja koji odlučuju o čovekovom vladanju, akciji, postojanju i prestajanju. Kada svojim junacima mora da otvoriti svet, Lokar ne okleva da ukaže na njihov put, na njihovo ponasanje i misaoni, osećajni i nikad do kraja otvoreni svet; on to čini uvek širokim, gotovo bezobzirnim zamahom. Njegova proza nije nabijena samo neobičnom eshatološkom i istorijskom snagom, koju može svaldati tek višestruko iskušana ličnost, već je sačuvana od onih tipičiranih situacija i nekakvog falsifikovanog seoskog ili gradskog miljea kojim obiluje slovenačka proza. Drugu ravan Lokarevog pripovedačkog dela čini ispostav o ljudima koji su tvorci i saučesnici onih događaja, razmišljanja i pošanja kojih, istovremeno, čine okvir pisanja i ishodište za fabule. Poruku Lokareve zbirke novela moći bismo zbiti u sledeću misao: nije teško naći junake koji se ističu u svakodnevnim okolnostima — mnogo je teže naći takve koji se u izuzetnim okolnostima vide svakodnevno, one koji održavaju prisni, topli i ljudski odnos prema svemu i svima koji ih okružuju. Pri tom je Lokar jednako suveren: i kada govoriti o ljudima koji su mu srodstveno, doživljajno ili iskustveno bliski (*Tog iesenieg dana. Timove igre*) i kada su mu oni samo odsjaj, samo slika neke ud-

ljene, jednom viđene ili doživljene realnosti (*Verena je umrla, Mladi Kočijažev*). U novelama iz zbirke *Timove igre* Danilo Lokar mnogo razmišlja o smrti, ne toliko na način filosofskog, egzistencijalnog ili programskog slikanja same pojave smrti, njenih metafizičkih obuhvatnosti, već više o fizičkom, ljudskom, pretrpljujućem kraju, o njegovom oprištanju od života, od ovozemaljskog postojanja, od svetlosti i topote (*Verena je umrla, Kuda si išla*). Ova poslednja novela predstavlja jedan od najintenzivnijih tekstova u zbirci, jer otkriva Lokarev spisateljski i literarni doživljaj čovekove sudsbine i nemoći da se do kraja sabere i domisi, te racionalno, detaljno i spontano preduzme odgovarajuću akciju.

Timove igre su knjiga savremenih slovenačkih novela, savremenih u najboljem značenju te reči. To dejstvo nas možda iznenađuje samo stoga što autor ne pripada (ni generacijski ni stilski) onom toku koji označavamo kao literarnu avangardu. Pa ipak, ili baš zato, njegova literarna poruka je snažna i ubedljiva u tradicionalnom nasledu, ne samo slovenačke, samosocijalne ili samostetizirajuće proze, već i evropske, na nadrealističkoj i konstruktivističkoj prozi izgrađene literarne pripovesti i njene inovacijske, moderne paralele. Lokar uspešno vlada s ova načina pisanja (*Mladi Kočijažev, Timove igre*) i u svakom nalazi drugačije ishodišne i obavezujuće elemente iz kojih sastavlja svoju priču. Iako u novelama možemo otkriti mnogo toga što nazivamo lokalnim koloritom, u čitanju nam ostaje interes za građenje sudsina, njihovu promenu i raspadanje. U Lokarevoj prozi nema ničeg iznenadjuće jednokratnog, artistički samozađoljnog ili zavičajno spokojnog. Kada govoriti o čoveku kao o »duši«, o biću koje se izražava na stotinu raznovrsnih načina, on uvek prodire do središta, do tajnovitosti i zagonetnosti ljudskog ponašanja. To je estetska »snaga« i estetska »ubedljivost« Lokareve kratke proze. Upravo zbog toga ovu zbirku moramo uvrstiti među važnija prošlogodišnja prozna dela. Same tekstove, kojima smo u ovom prikazu odredili samo ishodišne vrednosti, valjalo bi osvetliti i u široj teoretskoj studiji. To u jednako meri važi za sve četiri novele.

Sa slovenačkog preveo
V. Despotov

KAREN HORNAT: »NEUROZA I RAZVOJ LIČNOSTI«, Biblioteka »Psiha«, Titograd 1976.

Piše: Radoš Radivojević

Neprikosnovenost psihanalitičkog tumačenja neuroza, po ko-

jem se uzroci neuroze nalaze u seksualnoj sfери, odnosno u potiskivanju eroza od strane represivne civilizacije — stavljena je pod znak pitanja. Dvadesetih godina ovog veka, pod uticajem rezultata antropoloških, socioloških i socijalno-psiholoških istraživanja, mnogi slabenici Frojda pristupaju kritičkom preispitivanju osnovnih postavki psihoanalize. U ovoj orientaciji značajno mesto zauzima Karen Hornaj koja — s Frijhom Fromom i Hari Stak Salivenom — osniva sociološko-kulturološku orijentaciju u okviru psihanalize. Ova grupa odbacuje Frojdovo instinktivističko shvatanje čoveka, pretostavljujući mu dinamičko — shvatajući čoveka kao rezultat interpersonalnih odnosa, društva, kulture.

U svojim prvim delima (*NEUROTIČNA LIČNOST NAŠEG DOBA*, npr.) Karan Hornaj razmatra uticaj kulture na razvoj ličnosti i razvoj neurotičnog procesa, ukazujući na razlike (*NOVI PUTEVI PSIHOANALIZE*) između svojih i Frojdovih postavki. Odbacujući seksualnu etiologiju neuroza i repeticiju infantilnog iskustva, ona u svojem najznačajnijem delu *NEUROZA I RAZVOJ LIČNOSTI*, najpotpunije razvija svoju teoriju neuroze i ljudskog razvoja.

U osnovi ljudske ličnosti postoje realno *j a* kao izvor snage i potencijalnih mogućnosti, zajedničko svim ljudima. Jedino samu ličnost može da razvije svoje potencijalne mogućnosti, ali za to joj je potrebna atmosfera topline — koja će joj pružiti osećanje unutrašnje sigurnosti i slobode i omogućiti razvoj vlastitih osećanja, misli, ličnosti.

Obrazlažući ovooga stanovišta okvir razvoja ličnosti, Karen Hornaj analizira razvoj deteta i konstatiše da atmosfera njegovog razvoja nije uvek atmosfera topline, već indiferentnosti, izolovanosti, neprijateljstva. Takva atmosfera, umesto osećanja pridavanja, osećanja »m i«, razvija u deteta duboku nesigurnost i bojažljivost koju K. Hornaj naziva *B A Z I Č N O M A N K S I O Z N O S Ć U*. Ona se u odnosu na druge ljudi manifestuje kao kretanje sa strahom *p r e m a, o d i p r o t i v* ljudi. Ova tri kretanja stvaraju u ličnosti bazični konflikt.

Nemogućnost da se reše bazični konflikti u »neprijateljskom svetu«, odnosno da se samorealizuje realno *j a* sa svojim potencijama, dovodi ličnost do gubljenja sopstvenog identiteta. Nerealizovane potrebe svojega realnoga *j a* ličnost obično pokušava da reši na neurotičan način — maštom. »Postupno i nesvesno, mašta počinje da radi i u svojim mislima stvara idealizovanu

sliku o sebi. U ovom procesu ličnost pripisuje sebi neograničenu moć i pretjerane sposobnosti: postaje heroj, genije, nadmašni ljubavnik, svetac, bog. Samoidealizacija uvjek podrazumeva potpunu samoglorifikaciju koja individualu daje toliko potrebno osjećanje važnosti i superiornosti u odnosu na druge ljudi. Ali, ona je, u svakom slučaju, slego veličanje samog sebe« (str. 16).

U samoidealizaciji kao »svestra nom neurotičnom rešenju« svojih nepodnošljivih i bolnih osećanja, izazvanih sredinom u kojoj se živi, potreba za savršenstvom je najradikalnija, a težnja za slavom, ponosom — kao njenim izrazima — nezajažljiva je. Proces samoidealizacije paralelno prati proces samomirnje soga realnoga *j a*, koje ne sledi zahvatne idealizovanog *j a*. Savršeno lepa žena u svojoj idealizovanoj slici »... može da se okomi na svoje nesavršenstvo — na jednu brzogtinu, na ruku koja nije dovoljno elegantna, na kosu koja nema prirodne uvojke — i da se bude srozava na tom planu do te mjeri da mrzi i da se pogleda u ogledalu« (str. 127).

Samoidealizacija dovodi do centralnog unutrašnjeg konflikta između idealizovanog i realnog *j a*, a za njega postoje tri glavna neurotična rešenja: ekspanzivno rešenje, rešenje u samonipodaštanju i rezignacija. U ekspanzivnim rešenjima ličnost se potiče da svojim idealizovanim *j a*, svesno ili nesvesno odbacujući realno *j a* kao da ne postoji. Osećanje superiornosti, težnja za moći, glavne su karakteristike ovih ličnosti. Svet je objekt njihove volje.

Nasuprot njima, ličnosti koje nalaze rešenje u samonipodaštanju potiskuju svako osećanje superiornosti, ponosa, pa i svoje realne sposobnosti koje ih uzdižu nad drugim ljudima, jer žele da ih oni sažaljivo prihvataju i vole. Sve svoje potrebe i nade ove ličnosti polažu u druge ljudi i na taj način dovode sebe u bolesnu zavisnost od njih. Neurotična potreba za ljubavlju je glavna sadržina njihovog života.

Rezignacija — kao povlačenje iz sveta i zauzimanje pasivnog odnosa prema njemu — treće je rešenje unutrašnjeg konflikta, njegovog ublažavanje, pomirenje sa svetom.

Na kraju, treba reći da Karen Hornaj idealizovano *j a* razvija nasuprot realnom *j a*, kao dinamičkoj snazi ličnosti, ne određujući bliže karakteristike realnog *j a*. Zbog toga autorovo shvatanje idealizovanog *j a* ostaje nedovoljno zasnovano.

»poljak — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5/II, telefon (021) 28-765

urednik: Lazar Bojancvić, Milan Dunderski, Slavko Gordić, Vičazoslav Hronjec, Dragan Koković i Jovan Živlak (glavni i odgovorni urednik) tehnički i likovni urednik Cvjetan Dimovski / sekretar Radmila Gličić / članovi izdavačkog saveta: Janko Banjai, Bosiljka Bojančić, Cvjetan Dimovski, Nedeljko Terzić, Lazar Elhart, Ksenija Marčki Gadanski, Slavko Mišković, Julijana Palfi, Jordan Pešić, Josip Rič, Milan Stanić (predsednik), Jovan Živlak i Pero Zubac / izdaje *nip dnevnik, ouor »redakcija dnevnik«, novi sad, bulevar 23. oktobra 31, direktor Jovan Vilovac / osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine Vojvodine / rukopis slati na adresu: redakcija »poljak«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja preplata 60 dinara, za inostranstvo dvostruko / žiro račun 65700-603-6324 *nip dnevnik, ouor »redakcija dnevnik«, sa naznakom za »poljak« / lektor Zorica Stojanović / korektor Aleksandar Kolarčić / meter Milenko Veljkov / štampana »prosveta« novi sad, Stevana Sremca 13. na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.**